

# SZÉKELY-UDVARHELY

UDVARHELYVÁRMEGYE JOGÜGYI, KÖZIGAZGATÁSI, KÖZGAZDASÁGI, KÖZMIVELŐDÉSI ÉS SZÉPIRODALMI LAPJA  
AZ UDVARHELYVÁRMEGYEI KÖZSÉGI ÉS KÖRJEJYZOK EGYLETE, AZ ÁLTALÁNOS TANÍTÓ-EGYESÜLET ÉS A GAZDASÁGI EGYLET HIVATALOS KÖZLÖNYE

**ELŐFIZETÉSI ÁRAK:** Egész évre 10 K. Félévre 5 K. Negyed-  
évre 2 K 50 f. Külföldre egész évre 13 korona. Papok-, tanítók-,  
gazdasági egyleti tagok- és közs. előjáróknak egész évre 8 K.  
a tanító-egylet tagjainak, közs. és körjejyzóknak 7 K. — Egy  
példány ára 10 fillér.

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos

**BETEGH PÁL.**

Főmunkatárs: **FÜLEI SZ. LAJOS.**

**HIRDETÉSI DIJAK:** Hivatalos hirdetések 100 szög minden  
szó 4 fillér, azonfelül 2 fillér, magánhirdetések □cm.-ként 6 fillér-  
többszöri közlésnél 4 fillérért közöltetnek. Nyílt-tér sora 1 K. Hir-  
detés és nyílt-tér díja előre fizetendő. — Megjelen heten ki n  
kétszer: csütörtökön és vasárnap.

**Szerkesztőség és kiadóhivatal:** BETEGH PÁL könyvkereskedése, könyvnyomtató és könyvkötő üzlete (Kossuth-utca), hova minden e lapot érdeklő közlemények, előfizetések  
M. kir. postatakarék és Clearing számla 10.489. sz. és hirdetések intézendők. — Kéziratok vissza nem adtnak. — M. kir. postatakarék és Clearing számla 10.489. sz.

## Hová jutunk!?

— El Afrikába! —

— jan. 20.

Nagy és nehéz kérdés a székely-kérdés. Megoldása munkába indította nemcsak a székelység irányadó köreit, hanem ide-terelte a Székelyföldön kívül élő igen sok hazánkfia figyelmét is. Sőt a legteljesebb jóindulattal foglalkoznak ezen kérdéssel a közmívelődési egyesületek is egyetemben a magyar kormányval. Keresik a baj forrását, kutatnak a kérdés megoldásának eszközei után.

Mindezek dacára pedig a panasz nem mulik, a székely nép között az elégedetlenség nem apad. És sajnos tapasztaljuk, hogy maga a székely nép nagy tömege, a székely kérdés megoldásának nagy munkájában nem jár a helyes uton. Sajnos szemléljük, hogy — keresvén a baj forrását — éppen önmagára nem akar gondolni. Aminek aztán természetesen következménye, hogy az orvos-szerek keresésénél s mindég csak a távolban járhatja szemeit.

Nem új dolog a székelyek kitelepítése, vagy kivándorlása. Oláhország volt az Eldorádó, ahol gyógyirt hitt találni a székely minden ő bajára. Ha bomlásnak indult itthon a gazdaság, ha megsokasodott a teher, anélkül, hogy vizsgálta volna: mi okozza a bomlást és szaporítja a ter-

het? indult Oláhország felé s meghajolván az ottani szükség előtt, felvette a munka terhét s lett szolga, aki tán itthon jó gazda volt és igyekezett foldozgatni a bomlásnak indultan otthon hagyott gazdaságot, vagy apasztgatni a tán könnyelműen összehalmozott terheket.

Az újabb időben Amerika lett a cél. Ott fakad — a székely szerint — a bukott állapotról való megújulás forrása. Homoród vidékéről Zombor kezdte az Amerikába való kivándorlást úgy két év előtt. Ma már 60-80-an vannak künn. Egy év előtt Oklándról, Ujfaluról, Karácsonfalváról, Gyepesből követték néhányan a zomboriakat.

Uton-utfélen hallani, hogy most is több községből készülődnek — és mind többen — az amerikai utra. Akik eddig kimentek mindannyian több-kevesebb pénzt küldözgetnek haza, ami mint kísértő lepi meg az itthon élőket s ébresztgeti, erősíti a kivándorlás iránti vágyat.

Most az ujesztendő meglepetést hozott. A jelszó Afrika. Itt is sugnak, ott is bugnak. A templom üreesebb, a korcsmák zajosabbak. Azt beszélnek ottan, hogy Afrikába nagy szükség van a munkás kézre. Öt-hét pengő forintot fizetnek naponként. Azt beszélnek úgy kéz alatt, hogy az angol-bur háború nemcsak sok embert küldött a halálba, de az épületeket is mind romba

döntötte. Most már újra kell építeni mindent s még ujakat is emelni azon kívül. Oda, az építési munkálatokhoz van szükség az erős munkás kézre és a kézzel együtt az emberre. Miután ott most az angol az ur, az angol pedig jó fizető ur s hozzá természetesen gazdag is, hogy ne nőne meg a napibér — amint vándorol az szájró-szájra, faluról-falura. Mikor egy jó száju falusi atyafi erről kezd beszélni valamelyik korcsmában, vagy kártya-tanyán, csak úgy ömlik oda boldog-boldógtalan s már érzi, hogy minden fáradság nélkül mint telik a zsebe jó csengő-bongó angol pénzzel tele.

Hogy az ez irányú mozgalom mily arányu, úgy halljuk a hatóság is már tudomással bír róla, mert utlevélért igen sokan folyamodtak oda.

Van Homoródujfaluban egy Krispi Károly nevű olasz ember, aki mint amolyan vállalkozó-fele ember akarna vállalkozó, illetve vezető lenni az afrikai kiránduláson. Nem tudjuk, hogy ezen ember honnan kapott biztatást s általában, hogy nem járta-e talán be e vidéket holmi kóbor ügynök? de azt látjuk, halljuk, hogy a Rikán kívül és belől is, sugnak-bugnak a munkabíró fiatal emberek s készülnek az afrikai kirándulásra...

Hová jutunk!?

Rikai.

## „SZÉKELY-UDVARHELY“ TÁRGYAJA.

D a l.\*

I.

Szomorufüz árnyékába  
Űz a bánat engemet.  
Itt van egy sir, ide vonja  
Bubánatos lelkemet.  
Vándorfelhő az én gyászom,  
Könyeim — az esője:  
Nincsen árvább, mint akinek  
Meghalt a szeretője...

Árván bolygok egymagamra,  
Se éjjelem, se napom.  
Elmult idők fényes álmát,  
Boldogságát siratom.  
Csak akkor lesz gyógyulása  
Az én beteg szívemnek,  
Ha engem is szomorufüz  
Árnyékába kitesznek...

II.

Heje, huja nem busulok én,  
Férjhez megyek még most az idén.  
Csókra temett legény akad akárhány:  
Szőke is barna is,  
Mit bánom ha hamis.  
Csókjaimtól szelid lesz, mint a bárány...

Fülei Sz. Lajos.

A „Bácskai nóták“ zeneműből. Megzenésítette B. na urnó. Szerk.

## Kettős halál.

Irta: Egri Pál Dénes.

Lehotai Lehoczky Andráséknál nagy ünnepe van készülődésben. Négy-öt szolga söpör az udvaron, még a legkisebb tollpelyhet is szorgosan fogdossák össze, a tisztára takarított udvaron zöld galyakat vernek fel. A kapuk mind tárvák, barátságosan várják a vendégeket. A tyukok kotkodácsolva repkednek a tyukólban a markos szolgálók keze előtt, a ruczák pedig keservesen hápogják a kövér szakácsnék térde közé szoritva utolsó lármájukat. A pulykák és malaczkok forró zsirban rotyogva, már régen bucsut vettek ez árnyékvilágtól. Az egész udvar csupa élet Lehoczkyé, egy kissé éltes asszony, sivitő hangon osztogatja parancsait a vadszólóval körülfutott tót verrandáról. Reszket a szolgahad, fut-lót, ki erre, ki arra.

Kocsi zörgés hallatszik az utcáról, lóhalálban fut a szobákon keresztül, egészen lányáig, a gyenge, szelid, szép Aidáig. Az előbb kemény, férfias és parancsoló asszony nyájasan, gyöngéden mondja:

— Egyetlenem! Talán jönnek?

Éled a lány, zihál a melle, ég a szeme s örömtől repesve hófehér ruhában, mint angyal rebben az ablakhoz... vajjon ók-e?!

— Nem jönnek mama!

Aztán megint visszaül helyére. Ábrándozik... Elgondolja a jövőt... Almodik szép, barna, fiatal, délceleg katonáról... fényes kardról, bojtról, fess egyenruháról... na meg aztán csillaghullásról... a végén... igen a végén habboruról, felsikoltott, ájultan esett ki székéből, csak azt hörgi:

— Ő elesett... elesett... el... el.

Ott fekszik felfödött kebelével, mely olyanira aránytalanul emelkedik, hófehér arccsal, mely még a márványnál is merevebb, fekete picziny anyajegye, mely ajka alatt eddig éket tette, most kékes hullafoltnak látszik. Csak rendetlenül forgó, fekete üveges szemei mutatnak életjelet.

Keleti szép szemöldöke ebben a pillanatban oly visszataszító, eltorzította az összeszorult szív. Az összekuszált haj rendtelenségben ömlik homlokára, összeszorított szájából néha-néha elővillannak gyémánszem fogai.

Mindenki remegve sir körülötte, csak az öreg Lehoczky áll könyörtelenül. Halkan mormolja:

— Kezdetől fogva nem akartam, nem akarom.

Ráhajlik lányára, egyetlen lilomára, zokogásban tör ki... Ébred a lány... legelső szava:

— Hol van!? Hol ő?

A vasakaratu öreg szeliden, de keményen mondja:

— Kedvesem! szeretlek, de katonához nem adlak, vége az eljegyzésnek... katonához nem adlak.

Aida visszaesik, ott fekszik, tán meg is halt; a szívnek parancsolni nem lehet.

... Pusztá az udvar, alig mutatkozik élet. Ha egy-két ember dolgozik is benne, oly szomorú, oly csendes, mert... tiltva van az öröm, a zörgés és láрма, betegségben hervad a megye legszebb lánya.

\*

## A székelyföldi bajok s azok legfőbb gyógyítási módjai.

— A székelyföldi kormánybiztos urhoz. —

II. 1—6. folyt.

### A korcsmák átadása a községeknek, vagy betiltandó a pálinkának a korcsmahelyiségben való fogyasztása.

Ugyanis általánosan tudva van, hogy az alkotmány visszaállítása után senki más nem gazdagodott meg, csupán az állami szállítók és vállalkozók, a gründolós uzorások, a bankok és takarékpénztárak emberei és ügyvédei nagy része, a minden fajú sikkasztók, a szeszgyárosok és korcsmárosok legnagyobb része, s a politikai és társadalmi orozatlan biciklisták. Egy fajta kivételével olyan emberek, a kik valamely anyagból más értéket gyárilag, vagy iparszerűleg nem állítottak elő, tehát az ugynevezett fogyasztói a meglévő vagyonnak. Így tehát sem a földbirtok, sem az ipar, ez a két valódi tényező, a mely értéket termel, nem részesült emez előnyökben.

A földbirtokkal nem kapcsolatos szeszgyárból a gabonatermelőnek és állattenyésztőnek kevés haszna lehetett, mert az a környéken gabonát és hizlaltat tetszése szerinti áron vásárolta. Több szeszgyár 1—3 szor leégett véletlenül s mikor a rengeteg nyereségy vagyon mellé a roppant tűzbiztosítási összegeket is akadály nélkül felvette, akkor félre állott, nagy kitüntésekben részesült közgazdasági érdemeiért, a biciklisták közbenjárására főnemesi rangot nyert, a szipolyozás útján összeharácsolt rengeteg összegeket nem fordította iparvállalatokba, hanem még nagyobb uzorával és szipolyozással csak pénzt forgat. Az elgazdagodott szeszgyárosok és korcsmárosok nagy részének hazafiságától ihatik hideg vizet elnyomoritott nép és hazai ipar. Jövőben sem változtat szórt, mert neki csak tejföl kell, de ipari munka nem sem kicsinyben, sem nagyban.

Az országban előállított szesz legnagyobb részben ma is belfogyasztás tárgya főleg a Székelyföldön, de nem az ipar fogyasztja, hanem a gége, s ez a mi szomorú dicsőségünk itthon és a világ előtt. Tehát a mi gabonánkból áll elő ugyan, de végeredményében népünk egészségi, vagyoni és erkölcsi véghetetlen kárára. Az államnak nagyot jövedelmezett és jövedelmez, de ez mai szemmel nézve annyi a romláshoz képest, mint a fa vaskarika, szerintem, mert sem a mezőgazdaságot, sem az állattenyésztést és vagyonosodást előbb nem vitte.

Az is figyelmeztet érdemel, hogy főleg a Székelyföld legtöbb falujában a torozás roppant pusztítást csinál. Két éjszakán keresztül foly a

virrasztás pálinka mellett a gyászos háznál. Temetés után pedig az egész falu összeül hiva és hivatlanul, Marhát ütnek le s isznak és esznek a sárga földig, a gyászosok kontójára. Sok esetben semmije sem marad a gyászos háztájnak, legfennebb adósság. A haláleseteknek faluhelyen legtöbb hasznát veszi a pálinkamérő.

Ezt be kellene tiltani rövid uton.

Ha már az intéző körökben is komoly szándék van a pusztító ragály módjára minden társadalmi rétegben elharapózott szertelen ivással szembe gyökercs intézkedéseket tenni, legyen szabad itt még pár észrevételt tennem még abban az esetben is, ha semmi eredménye nem lesz.

A székely faluk nagy részében az a szokás, hogy a karácsoni ünnepek alkalmából december 25. délutánjától január 2-án esti 10—12 óráig terjedő időre az ifjuság zeneszereket fogad a föld fenekéből is. Első ünnep délutánján elkezdődik a táncz, második ünnepen kora hajnalról templomzásig minden olyan háztájat társaságosan és választott szónokok által szóval s zenével megterít s z t e l rendre a 25—40 személyből álló olyan legénység, melyben a 15 éven elkezdve mindenki részes a hol István nevű felnőt ember lakik, a hová már be van szerezve főleg a pálinka, s a hol már hajnalban talpon áll asszony, leány, gyermek és több helyt a szomszéd-ság is. A háznál köszönet fejében szintén megtisztelik őket pálinkával és kalácsal. A tisztelgések végével harangozás táján r szeg a legénység, ordít és kiabál az utcákban a talun végig, s akkor nem a templomba, hanem haza megy magát kialudni, mert délután késő éjig újra táncz van. Harmadik ünnepen kora hajnalban ezt teszik a Jánosok házában; délután újra táncz. Aprószentek napján még korábban kezdik a hajnalozást s végig tisztelik az összes leányos házakat, s délután táncz; ujévre virradólag hasonlóan, s január 2-án este közös iszom-eszemmel bevégezik, a cigányokat kifizetik.

Ezen ünnepi alkalmakra hazakerül minden legény és leány a szolgálati bérével mecszföldről is. Eszik és iszik férfi, asszony, leány egyaránt. Semmi hasznát sem veszi sem a gazda cselédjeinek, sem az apa a fiának és leányának ez idő alatt. Végül egynek sem marad pénze a béréből. Kipihenés után 10—15 nap mulva állnak újra szolgálatba, hogy az év végén aztán újra ne maradjon semmi. E kedves időszak alatt asszony s leány és legény között fesztelen a barátkozás.

Ez időben lepi be a korcsmáros a tengerségi sok pénzt éppen úgy, mint a svájci és nürnbergi haszontalanságokért a papáktól, mamáktól s fülíg adós gavalléroktól a kereskedő.

A ki ennek az idilli életnek csupán az erkölcsi és ivó oldalát nézi is, el kell, hogy keseredjék.

A hold világit . . . a faköppönyegben őrtálló főhadnagy neszel . . . meglátja a lányt . . . bátran közelit feléje . . . háromszor: Ki vagy? Mozdulatlan a kísértet, csak karja emelkedik s feje fordul a teie hold felé . . . Egy pillanat, a kísértet ismeretes. Ő az. Rohan a katoná . . . karjaiba zárja a szellemet. Éles sikoltással felébred a lány, egyensúlyt veszítve, a csucsról szédítő mélységbe rantsa a katonát.

A város temetőjének nyugoti szögletében egy kis sírdomb van, elhagyatott, pusztá, nem ékesíti virág, nem koszoru, csak szerény kis zsin-délyből készült keresztcske. Ez olvasható rajta:

Lehotai Lehoczky Aida  
és  
Gyergyavai Gyergyói Károly.

#### GONDOLATOK.

A hitbéli megnyugvának erős válla van: sok terhet megbír, sok körülményt elviselhetővé tesz.

Mindenkinek önmagából telik ki a legjobb barát vagy a legnagyobb ellenség.

Ki nem szenvedett, nem tudja, mi az élet.

Munkával a testnek, hittel a léleknek adsz kenyeret.

A tulász gyengeség, a mérséklet erő.

Ezeket saját fejtől letilthatták volna s betilthatnák a vármegyék is, de az ugynevezett áldott előterjesztés nélkül nem látják, szükséges voltát hatalmas indokolás nélkül nem értik.

Am maradjon, a mig én a többszöri és jelenlegi után még egy alázatos előterjesztést teszek. A vármegyék sem látnak meg na p d i j nélkül sok bajt, főleg azt, mert talán szükségük lehet a szeszgyáros és korcsmáros virilisek jóakaratu támogatására. A bíróság és pénzügy emberei pedig nem is ügyelnek rá, csak zengik a kártya, bor és pálinka büzü kaszinókban a népmentő pohárköszöntőket s lamentálnak a néperkölcsek hanyatlása felett.

Oh Jehova, bocsásd meg!

Ezek láttára nemcsak naivnak, hanem sok tekintetben minden jó akarat és nemes szándék mellett is nevelésesnek tünik fel a eselédpénztárak létesítésére irányuló nemes buzgalom.

A kormány nem hibás. Közgei nem ismerették meg a helyzetet, mert magok sem ismerik. A törvényhozás legnagyobb része éppen nem. Az alsóbb politikai, közhivatali és társadalmi biciklista pedig csak az akadály nélküli utra figyel, hogy saját nyakát ne szegje. (Folyt. köv.)

## Tisztviselők érdeke.

A közigazgatás egyszerűsítésével, illetve az új ügyviteli szabályok életbe léptetésével egész sereg cikk jelent meg a lapokban. Sok pro et contra megjegyzés és észrevétel lett tőve; némelyik érdemlegesen tárgyalja. Másik mintegy át nem értve annak valódi tartalmát elítéli és harmadik cikkirő nem akarva megtanulni és átérezni annak fontosságát csak a §. halmazt lássa, melyet meg kell tanulni. Ismét mások egy és másféle képen vélekednek a fizetésrendezési és munkaerő szaporítási kérdésekkel. Egyetlen egy cikket olvastam a mi a jegyzők helyzetén legalább némi részben segédkezne és ez az 1886 évi XXII. t.-cz. 63 §-ának azon rendelkezésének megváltoztatása, hogy az előjáróságnak a feje ne a bírő, hanem a körjegyző legyen. Legyen szabad saját nézetemet kimondani, azon megjegyzéssel, hogy a fentebb elsorolt cikkeket, sem kritika alá vonni nem akarom, sem pro et contra észrevételűke megczáfolni, vagy mellé szegődni, nincs szándékomban.

Az ügyviteli szabályzatokat, mielőtt azok ki nem jöttek és nem olvastam, egészen másnak képzeltem, azt hittem ugyanis, hogy mint a gyám ügynél, itt is tökéletesen újja leszünk szervezve, és teljesen új alakba fog lépni a közigazgatás, de itt semmi újítást nem tapasztaltam. Hisz ép így kezeltem előbb is mind most a hogy szabályozva lett. Az a jó még is va henne, hogy az egész országban most az ügyviteli kezelés egységes lesz, ami eddig nem volt.

Vártam mielőtt ezen szabályzat nem jött ki, hogy a körjegyzők lesznek az előjáróságok fejei, de ezt nem is érinti. Hogy miért vártam ezt, azzal indokolom, hogy a községben levő bírák (tisztelet a kivételnek) nagyrésze az irás és olvasás mesterségénél többre nem vitte. A törvényekről csak azt sejtí ami szabad, vagy nem szabad, de azt sem tudja biztosan. Valamelyik atyafinak a rokonsága, vagy aki a korcsmában jól tud beszélni, politikálni, ezt, vagy amazt kifogásolni, az adót sokalni, tehát megválasszak bírónak. Más községben nem is lehet kapni bírórt, hanem 100 forint bírság fenyegetésével kényszerítetik a bírói állás elfogadására, már most akár a kényszerből lett bíró, aki csak szükségből lett azzá, hogy és honnan tudja teedőit végezni? és milyen lélekkel végzi azt kényszermunkát? tapasztalásból tudom azt mond mit a katonák, mikor a 3-ik évben van hogy még csak 30 nap van és nyolcz palacsit akárcsak a szibériai olombánya kényszermunkái. Hanem arra való a jegyző, hogy taníts az ő felettes hatóságát — a bírót. A n akit mondóképességéért választottak bírónak meg azon igyekszik, hogy mondóképességét jó, ha rossz oldalon is, de érvényre juttas vitatkozik olyan ügyekről amihez még tág galma sincs és amit, ha 2 napig is magyaneki a jegyző, nem ért meg s ha adóvégtást kell vezetni azt mondja, hogy a jegyző parancsolta, tehát a felelősséget magáról n egy elhárítja és a népet a jegyző ellen czitálja.

Tehát én azt hittem, hogy ennek a nak véget vet az új ügyvitel és a jegyzők,

a község értelmi vezetőjét, fölibe helyezi az előjárásnak, hogy azt szakértelemmel vezethesse. Amit ez és még sok itt fel nem soroltak miatt méltányosan el is várhattunk volna.

A fizetésre vonatkozólag pedig, a mostani helyzetet tekintve a 800 korona, tekintve a községek ügyeit nem volna kevés, ha az állam az adómunkát megfizetné. Mert vegyük csak a vasuti forgalmistakat, azoknak van 800 korona fizetése és ezen felül kilométer pénze, ami felül haladja a fizetését, pedig azok állami hivatalnokok és a munkájukat a fizetésen felül díjazták.

Tehát viszonyítva: a község adja a fizetést, melyet már felszólol a nagy pótlódó miatt nem lehet. Fizesse meg az állam az adókezelést és pedig aránylagosan a munkával. Az adókezelési munkálatokat is lehet apasztani azzal, hogy az összes kivetési lajstromok egyben vonatnának, hogy ne kelljen tízenegyszer leírni az adófizetőket minden évben. Az adókönyvet is akként lehetne szabályozni, hogy ne kelljen külön külön minden adónemet kitüntetni, hanem egy összegbe, hisz a kivetési lajstromokban ugyis ki van tüntetve, hogy az miféle adó.

En ezeket vártam az új ügyviteli szabályzatoktól. Ezt is bele kellene, hogy vegye a jegyző-egylet az e hó 24-én tartandó ülésen a felterjesztendő memorandumában.

Nótárius.

## Tan- és nevelésügy.

### Nevelési hiányok.

— *Észrevétel a hasonczimű ciklerekre.* —

E b. lapok f. évi 3. és 4. számaiban a fenti czimben »Tanár« ur tollából egy igazán tanulságos értekezést olvastam. Ez értekezés egy »Kép, melytől a hideg kiráz.«

Ez írot — feltevésem szerint — értekezése megírására a legjobb szándék vezette s ha tanulságba ment is egy-egy helyt, ezt a hatás kedvéért cselekedte.

Azonban van egy kijelentése, mit sem én, sem pedig nagy Magyarország intelligens gondolkozósa egyéneinek túlnyomó része nem írhat alá.

Az mondja »Tanár« ur: »Évek múltán vagy bejárul előtte minden iskola, mert a jeleskedő fiúnak ott nincs helye s így a képezdeinek menházba kerül, hogy a z tan a népnevelés vegye nagy hasznát...« Hát ez mi?! Ugy-e az, hogy aki előtt minden iskola bezárja ajtaját, annak a képezde kinyitja; akit hanyagsága, értelmi korlátoltsága, rossz magaviselete miatt az iskolák be nem fogadhatnak, az jó lesz a menházba (a képezde nem iskola, az nem tanít, nem képez) tanítóanyagnak.]

Ugyan »Tanár« ur! Meggondolta-e, hogy mit ír? Van-e tudomása róla, hogy a képezdebe kiket vesznek fel s akiket felvesznek, azoktól mit kívánnak? Mert, ha csakugyan nem bir arról tudomással, ha nem veszi észre, hogy a mai időben egy csak tanít a népnevelés terén mit kell, hogy elvégezzon; ha nem veszi észre, hogy ez a középiskolák ből kikerestett pária — csupán lelkesedésből, idealizmusból — tényleg mit végez: akkor jellegje két utolsó sorának ez értelemben is nagyon igaza van. Mert ez »szomorú állapot, melynek folytatásától az ország alapja megrendül.«

Feltételezem, hogy »Tanár« ur mindig jeles tanuló volt s így nem került a képezde, hanem a tanári menházba. Azonban (ne érezze magát nagyon megsértve) minden jeleskedése mellett megtörténhetett volna az, hogy sorsa a tanítói menházba kényszeríti és most a népnevelés venné a g y hasznát.

Igazán sajnós, hogy a »Tanár« ur, ki szintén tanít s kinek ezt éreznie kellene, úgy akar nagyobbnak, előkelőbbnek látszani a tanítással foglalkozónál, ha azt kisebbíti, a tanító-képzőt szamarak azilumának nevezi, holott ma már mindenki tudja, hogy biz' abból a számmár gyülekezetből, kikerültek bizonyára vannak oly hasznos tagjai a társadalomnak, mint azok, kik a tudós tanári képzőkből kerültek ki.

A »Tanár« ur e hozzászólásomért megenged, mert — romélem — belátja, hogy erre a »Tanár« ur érdekében is szükség volt.

Tanító.

## Külfélék.

— A »Székely-Udvarhely« 1903 évi január hó 1-től hetenkint kétszer, vagyis minden esütörtökön és vasárnap reggel jelenik meg.

A »Székely-Udvarhely« 1903. évi, hetenkint kétszer: csütörtökön és vasárnap reggel megjelenő újság kilenczedik évfolyamára ezennel előfizetést nyitunk. Előfizetési árak: egész évre 10 K, félévre 5 K, negyedévre 2 K 50 fillér. Papoknak, tanítóknak gazdasági egyleti tagoknak, községeknek és községi előjáróknak egész évre 8 K, a vármegyei tanítóegylet tagjainak, községi és körjegyzőknek 7 K. — Azon t. előfizetőinket, kik hátralékban vannak, kérjük hátralékaik sürgős beküldésére és előfizetésük mielőbbi szives megújítására. — Teljes tisztelettel: a »Székely-Udvarhely« szerkesztősége és kiadóhivatala.

— **Időjelzés** a meteorológiai intézet jóslata szerint: Hideg, elvéve csapadék.

— **Sziklay P. Gyula**, vármegyénk kir. tanfelügyelője, néhány heti súlyos betegségéből — mint örömmel értesülünk — felgyógyult és állását elfoglalta.

— **Jubiláló esperes.** Az udvarhelyi esperesi kerület papsága folyó hó 18-án ünnepelte nesztorának Péterfi József alesperes, szentléteki plebánosnak 40 éves papi jubileumát. Szép számmal jelentek meg ez alkalommal a jubilánsnak tisztelői a lelkeskedő papság, a tanári kar s a világiak részéről is — kiknek érzelmeit Jung-Cseke Lajos helybeli apát, ker. főesperes tolmácsolta az ő szívből jövő szívhöz szóló kedves szavaival — átnyujtva az ünnepeltnek a kerületi papság ajánlókát egy szép ezüst kelyhet — mint a fájdalom és vigasztalás szimbolumját — melyet a jubiláns megfogott kebelével köszönt meg és fogadott el. Az ünnepély lefolyását a jubiláns házában gazdag lakoma követte, melyen szébbnél szébb pohárköszöntőkben nyilvánult a közös kívánság: A d m u l t o s A n n o s!

— **Nyugdíjazott főszolgabíró.** Benedek Imre homoródjárási főszolgabíró — saját kérésére — tekintettel megrendült egészségi állapotára, vármegyénk nyugdíjválasztmányja közelebbi ülésében 1776 korona évi nyugdíj illetményével nyugalmazta. A jól megérdemelt nyugalmat kívánjuk, hogy minél hosszabb időig élvezze a pontos és lelkiismeretes tisztviselő.

— **Kinevezés.** A vallás- és közoktatásügyi miniszter Biró Lajos okleveles tanítót a siklódi állami elemi népiskolához rendes tanítónak nevezte ki.

— **Megjutalmazott gazdasági cselédek és munkás.** Darányi Ignác dr földmivvelésügyi miniszter a folyó évben is három gazdasági cselédet, illetve munkást részesített kitüntető jutalomban vármegyénk főispánjának fölterjesztésére. A kitüntetett szorgalmas, hűséges szolgák: Somodi József korondi, Pál Ferencz vargyasi gazdasági cselédek és Rigó János homoródvárosfalvi gazdasági munkás, a kiknek egyenkint 50—50 koronát adományozott aranyban és egy-egy díszes, sajátkezűleg aláírt elismerő díszoklevelet. A jutalmakat ünnepélyesen fogják átadni a kitüntetett érdemes munkásoknak.

— **Vármegyei pénztárunk állami kezelésbe adása** és átvétele fél hónapig tartott. Az átadást: Lázár Ádám gróf főjegyző, Valentsik Ferencz dr. tiszti főügyész, Barabás András árvaszéki elnök, Gotthárd János m. v. főpénztárnok, Ferenczy Ferencz m. v. főszámvevő és az átvételt: Roediger Gyula kir. pénzügyigazgató-helyettes, Biztray Károly kir. p. ü. közig. számvizsgáló, Farczady Albert kir. adótárnok, Kovács Domokos kir. adóellenőr végezték. A vármegyei törvényhatósági bizottságot pedig Török Albert dr. nyug. főispán és Sándor Mózes kir. tanácsos, nyug. tanfelügyelő képviselték. Az átadás kezdetén a főjegyző, mint az alispán törvényszerű helyettese üdvözölte a bizottság tagjait s ezután a pénztári ellenőr által vezetett főnaplók szerint a házi pénztárban 1 millió 335 ezer 370 korona és 47 fillért találtak, mely összeg a főpénztárnok könyveivel pontosan megegyezett. Az összes árvai szaknaplók készpénz zárlati eredménye 17,038 K 52 fillért tüntetett fel. Ehhez járul a pénztá-

zeti betét és értékpapírokban levő 335,822 K 80 f. kamatozó és nem kamatozó adólevelekben 429,586 K 95 fillér s arany- és ezüst ékszer nemüekben 316 korona készlet, mely együtt 782,764 K 27 fillert tesz. A házi- és gvámpénztár készpénz és érték készlete tehát 2 millió 118 ezer 134 korona 74 fillert tesz ki. Az egyes járásokban levő árvai kamathátralékok összege 4745 K 92 fillér.

— **Meghívó.** A székelyudvarhelyi korcsolya-egyesület javára Székelyudvarhelyen, 1903. február 1-én a Budapest-szálló dísz és melléktermekben rendezendő zártkörű házas tánczenésélyre a t. közönséget tisztelettel meghívja a rendezőség. Belföldi díj: személyenként 3 korona; családjegy 2 személyig 5 kor; 2 személyen felül 7 korona. Kezdeté este 8 órakor.

— **Helybeli postánk évi mérlege** feltűnően magas számokat mutat s így a vezetési, valamint az egyes tisztviselők megfeszített szorgalmáról teszer tanuságot, hogy ezzel szemben pontosság és rend uralkodik. Az elmúlt évben feladtak 30,055 drb postautalványon 1 millió 565,521 koronát, 7877 drb távirattal 6665 koronát, 14,886 drb ajánlott, 1716 pénzelevelet, 11,518 darab csomagot, postatakarékpénztári betézet 30,129 K és cheque befizetés 1 millió 627,851 korona. Ezzel szemben érkezett 27636 drb postautalványon 1 millió 186,016 korona, 7287 drb távirat, 31200 ajánlott és 1170 pénzeslevel, 27206 csomag; postatakarékpri kifizetés 17604 K, cheque-kifizetés 276,710 korona volt; közönséges levél 1 millió 300,000, levelező-lap 106,184, nyomtatvány 52,224 és hivatalos levél 96,616 érkezett. Az egész évi feladás és érkezés kezelése tehát 2 millió 015,525 drb öt millió 410,496 koronával.

— **A vizmosásos helyek** megkötése és kopár területeink befásítása, egyik legégetőbb szükséglete vármegyénk gazdaközönségének. Igen ám, de szegénységénél fogva erre is áldozni képtelen. Damokos Andor dr, vármegyénk alispánja látva ezt, egy szűkebb körű értekezletből kifolyólag most arra kéri Sándor János székelyföldi kormánybiztos és Hollaky Arthur vármegyénk főispánját, hogy a földmivvelésügyi minisztertől 21,000 korona segélyt eszközöljenek ki és addig is, míg a létesítendő csemetekertekből vármegyénk ebbeli szükségletét fedezhetnék, bocsásson rendelkezésre megfelelő számú és alkalmas csemetéket a fásításnak még a tázason leendő megkezdhetése céljából. Az üdvös eszmét helyeseljük és pártoljuk s legkisebb kétségünk sincs az iránt, hogy atyai jóindulatu földmivvelésügyi miniszterünk megvalósítja ezt az igen fontos székely érdeket.

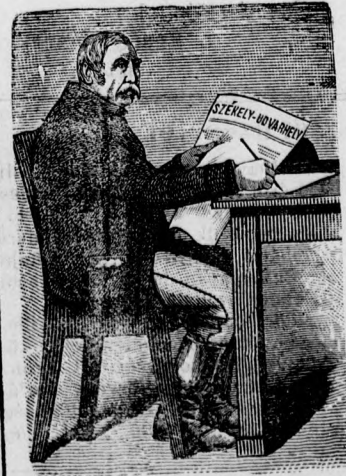
— **A járványok** vármegyénk területén örvedesen kevesbednek. Mai napon Szederjes, Fialfalva, Martonos és Atyha községek oldattak fel a ragadós száj- és körömfajás miatt elrendelt zárlat alól Kilátásba van, hogy az etédi országos vásár e hó 31-én s következő napjain, valamint Székelyudvarhelyt is az e hó 27-iki heti baromvásár megtartható lesz. Erre nézve lapunk jövő számában biztos értesítést közlünk.

— **Elcserélt gallér.** A folyó hó 13-án megtartott Szent Antal estélyen egy női fekete szörme gallér elcserélődött egy ahhoz hasonló gallérral. Kéretik az illető, hogy az elcserélt gallért szombathalvi Uj-utca (Gyertyánffy-féle házhoz) visszacserélés végett elküldeni sziveskedjék.

## Rendős János főbíró ur levelei.

VI.

Ájálva a székelyföldi papok és tanítók szíves figyelmébe. Tekentetős Szörköszto ur!



hejett bánat laknak velle. Ezör esztendő óta e de most ég, a föld megmozdul lába alatt, az

Nyomorúság, valóságos nyomorúság a székely embőrlélettye. Mostoha közhéza a föld, me nem agygya vissza fáraicscsága jutalmát; mostoha közhéég, mej hidegöt, melegöt, aszájt és jéözönt zuditt réj. Vet, de nem ara reménytel táplá magát, de csalódásöbred. Beke hej háborúság, szeret hejett gyűlölet, örö

dörög feje fölött. Nem löli honnyát e házába és mönyön éfiu, agg, mönyön idegön országba. Itt marad a sir, hol ősei pihennek, itt marad éfiuságának repülő galambja, mejet eküdt a vigasztalás zöd olajágáért; itt marad mindön... de egy, de kettő követi, ha töngrön tul mönyön is: a kodus bot és lelki bánattya. Csak a szegén haza marad itt, de azokat magáva viszi.

Mi van velünk, hogy eutogyvuk hagyni e hont? Mi kényszerít? A szegénység? Igaz, szegényök vagyunk. A föld is mostoha, mindön mostoha, de sok nyomoruságnak mű vagyunk okai. Csak duguna bé a test s lélök ölö pálinka forrása, csak vönnök vissza ősi viseletünk, csak hágnánk békét a czifra kortonnak, utca söprő köntösnek, bugygyos déréknak, röcsögő czüpőnek, csak ne vinnök piacra erköcsüinköt, csak lönne előbb nekünk a templom, mind a koresoma: hát sok mindön megváltoznék. A haza szöntebe lenne s nem lépnök át hátárait, hogy az idegönbe szogája lögyünk a münkök gyüölöknek, csak vernének el ezök az ellenségök: a székőj nem lönne testvére gyilkossa a pálinka miatt, nem lenne kodus sáját házájába, de így! pusztulunk, veszünk, mind ódot kéve, szét hull nemzetünk. Ver az Isten, de sáját büneink miatt. Uj századba élünk, uj esztendőt értünk. A kopár föld is megújul Lomb lössz a fán, virág a füben. Hát csak mű, székőjök maraggyunk-e régik? Nekünk is megkéne ujulni. Vissza kéne térni az Istenhöz, kit ehattunk, a takarékosághoz, mejet eléggé nem ismerünk, mej kevéssel bééri, az ősi viselethöz, melyben székőj leányaink tündérek válának, a józan élet-höz, hogy a koresomák üressék, a templomok és iskolák teli lögyenek és akkor nem égnék, de élnék, nem gyüölönék, de szeretnék, nem zéjel huzránk, de észze fártánánk s lönne bodog honba bodog mindönik.

Ákarjátok-e edös székőj tesvéreim, hogy bodogujatok? Kell-e öregségötökre nyugdíj, kell-e mindön hónapra 10 korona segítség? Szeretnötök-e, hogy hálalotok esetén gyermekötök 200-400 korona segítségöt kapjanak? Szeretnötök-e, hogy ha haj ér, ha csapás talál, ha letegség szögez ágyatok déczkájához, szeretnötök-e, hogy ingyön mönyön hézzátok a doktor, patika? Igön-é? Ha igön! ájatok bé a segítő penztárba.

Ákartok-e itthon bodoguni? Itthon élni, itthon halni meg? Szeretnötök-e, hogy a kápat, kászat, élelmöt, ruházatot, kést, bicsköt, bérévtát és mindönt, mit csak kigondoni lehet, itthon kapjátok meg! És szeretnötök-e megkapni sokkal öcsóban, mind bárhol a világon? Szeretnötök-e itthon adni el gabonát, márbát, gyümöcsöt s mindönt, mit az Isten ad fáraeságotok után? Ha igön, alakiesesátok meg a fogyasztási szövetközetöt. Csak akarjátok és könnyül az élet terhe, csak akarjátok, csak tartsatok észze, csak szövetközetek és nem kell önni Oláhország késerü kenyerét, nem kell a töngröbe temetközni az Amerikai uton.

Szabad-é azokhoz szólanom, kik a nép vezérei; szabad-e kérdeznöm a székőj népünk papjait, tanítóit, hogy a segítő penztár áldását, a fogyasztási szövetközet nagy előnyét prédikáják? Megvagyok gyöződve, hogy istenös dogot cselekszik és csak az cselekszik aszt, ki elüteti ezöknek élő fáját székőj hívei között. A tehetetlen gyön-gének, az ehözö munkatehetetlenek kenyér kee: megagya a segítő penztár, koporsó, szömfödél az ehhagyatott szegénnek: megagya a segítő penztár. Jézus képibe jár népe előtt, ki ezököt hirdeti és megvalósie-csa. Oh szójanak, zöngjenek hát a megszöntöt ájok a szövnödö székőjnek vigasztalást. Az uj üdö küszöbin átal lépik, hezzánk béjöz ez áldott két angyal, ha az Ur szögái hiják és lössz áldás, uj élet az élet terhei alatt roskadozó népön. Kévánom, hogy az uj esztendöben bodog népnek lögyenek vezérei papjaink és tanítóink és azoknak lösszenek, ha elültetik azt a sok héjt virágzó két élő fát. Maradok hálás tisztölettel

Rendös János,  
föbirö.

### Szerkesztői üzenetek.

Kíváncsinak, helyben. Hogy mostanában a helybeli jótékony növegyesület működéséről miért hozunk oly rövides tudósításokat s hogy közelebből is az e hó 24-iki színielö adás szereplőinek névsorát, szerepkörük megjelölését, miért nem közöltük — nem a mi hibánk. Az egyleti titkár adja ezen tudósításokat, melyekkel csakugyan legkevésbé sem mozdítja elő az egyesület humanus céljait.

Kérdező. I. A mezörendöri törvény a legeltetést ille löleg valamelyes szabály megállapítására mindenesetre kötelezi az egyes községeket, illetve közbirtokosságokat. Azonban, hogy milyen szabályt állapítsanak meg a törvény korlátain belül, az teljesen a birtokarány szerinti többség határozatától van függövé téve. 2. Nem. 1886. XXII. t.-cz 75. és 63. §-ai)

Nyomatott a kiadó- és laptulajdonos Betegh Pál könyvnyomdájában Székelyudvarhelyt 1903.

### Apró hirdetések.

E rovatban minden szót 4 fillérért, vastagabb betűvel 5 fillérért közöl a kiadóhivatal.

**BOR.** 1902-iki rizling Kedves ízű, nem savanyu, zamatos, hektója 44 korona. 1901-iki rizling, édeskes, zamatosabb, erősebb, finom, jó bor, hektónként 55 korona vasuton feladva B a k s á n y i Károlynál Balaton-Henyében.

**NAPTÁRAK, iró- és levélpapírok, borítékok, ténták s mindenféle nyomtatványok és irodai szerek DUS VÁLASZTÉKA** van a „SZEKELY UDVARHELY” kiadóhivatalában (BETEGH PÁL könyv-, papír-, iró- és rajzszerszerkeskedése Székely-Udvarhelyt

### Faeladási hirdetés.

Bibarczfalva közbirtokosság tulajdonát képező 100 kat. hold „Nagyhavas” erdőrészt bükk- és fenyőfakészlete, mely hivatalos becslés szerint 5910 m<sup>3</sup> mü- és 23404 m<sup>3</sup> tűzifát tartalmaz, 1903 évi február hó 16 án Bibarczfalva közházánál d. e. 10 órakor nyilvános szóbeli árverezésen és zárt írásbeli ajánlat útján együttesen el fog adatni.

Kikiáltási ár 10264 korona (Tizezerkétszázhatvannégy).

Árverezők kötelesek a kikiáltási ár 10 százalékát az árverezést vezető kezéhez készpénzben, vagy óvadékképes papírban az árverezés megkezdése előtt lefizetni, illetőleg az írásbeli zárt ajánlatához mellékelni.

Becsértéken alul a fa el nem adatik. Kihasztnálási határidő a szerződés jogerőre emelkedésétől 6 év.

A részletes becslési és árverezési feltételek a székelyudvarhelyi állami erdőhivatalnál, a vargyasi m. kir. erdőgondnokságnál és alólírottnál megtekinthetők.

Bibarczfalván, 1903. év január hó 10-én.

BERTALAN GYÖRGY  
birt. elnök.

# SCHICHT-SZAPPAN

„szarvas”

vagy

„kulcs”



## JEGYGYEL

Legjobb, legkiadósabb és azért a legolesőbb szappan.  
Mindenütt kapható.

Az 1895. évi cseri és az 1896. évi londoni egészségügyi kiállításokon díszoklevéllel és aranyéremmel kitüntette.

Orvosi tekintélyek által kiprobált s nagyobb kórodákban kitünö sikerrel használt külszer a biztos és kiváló gyors hatású **REUMA-SZESZ** köszvény, esuz, reuma, ischias stb. ellen.

Hatása meglepő, a mennyiben gyakran még a legidősebb köszvény és eszűfájdalmakat is már néhány szori bedörzsölésnél teljese megszűntette.

Egy üveg ára használati utasítással 1 korona, erősebb 2 korona 40 fillér.

**Azégfü krém** szögfü, májfökt, mitesser s az arcz- és közbör mindennemü tisztátlanságát, fájó közbört is előszentettel használva. 1 liter 9 korona.

**Szögfü powder** a tein-ek üdeséget s finomságot kölesönöz. — Fehér, rózsaszín s krém színben. Egy doboz 1 korona.

**Szögfü fogpor** a fogak s foghús épségben tartására. A száját dezinficiálja, a fogaknak vakító fényt kölesönöz. Egy doboz 80 fillér, fogkefe 1 korona.

**Szögfü szappan** a legfinomabb toillet szappan, kiváló kellemes illattal. Egy darab 80 fillér.

**Haj-elixir** a haj hullás, kopaszodás, fejkörpa s haj- kiköpás biztos meggátlására szolgál. Egy üveg 3 korona.

Postán utánvétellel, vagy a pénz előzetes beküldése után küldi a készítő:

Főraktárak Budapesten: Török József gyógyszerárban, Király-u. 12. és az Egger-féle „Nádor gyógyszerár”-ban Váci-körút 17. — Helybeli raktár: Solyomssy János gyógyszerárban (Kossuth-utca) és Lengyel Samu gyógyszerésznél Székelykeresztúr.

**VIDDER GYULA**  
gyógyszerész, Sátorlajuhely.

Ösmeri ön a legujabb „Kalmár”-rostákat

# Lohere-mag és gabonatisztító gépeket?

Mindezek a gazda legjobb kincskereső eszközei

Bövebb felvilágosítást ingyen és bérmentve ad

**KALMÁR ZS. UTÓDA**, rostagyáros Hódmezövásárhelyen.